

Károlyi Mihályné a képernyőn

A század elején, ahová e műsor főszereplőjének ifjúsága visszavezet minket, a legdivatosabb társadalmi csodának Szomaházy meséi számítottak az írógépéről: a gépirolányról, akit főnöke szerelme a sokak közül a kevesek közé emel fel. Ez a nagy filmkarriert befutott mese villant fel agyamban, amikor a képernyőn, Károlyi Mihályné ajkán megelevenedett a század igazi nagy csodája: két ember története, akik *saját* érdemükből fel-emelkedhettek a kevesek közül a sokakhoz. Megszabadultak az öröklött százezerholdak kölöncétől, ledobták származás és neveltetés béklyóját s eggyé váltak az évszázados bűnök és mulasztások ellen felkelő tömegekkel.

Évtizedek teltek el, míg az őszirózsás forradalom vezetője hazatérhetett az emigrációból, s ország-világ nyíltan adózott elismerésével, a felszabadult nép parlamentje pedig törvénybe iktatta Károlyi Mihály érdemeit. (A TV belevágta az interjúba az erről az alkalomról készült filmhíradót — az egyetlen, amely Károlyi hangját megörökítette.) Az újabb, még fájóbb emigráció évtizede után csak a feleség, a harcostárs jöhetett haza...

Károlyi Mihályné — újabb csoda. Az örök ifjúságé. Fiatalsága nem világitási effektusok és lágyító beállítások kombinációjából ered; szemé villanásait, gesztu-

sait, intellektuálisan fekezett indulatait egy tevékeny élet „rendezi”. Töredezett, szinte darabosan megfogalmazott kérdésekre kerek, szépen gördülő mondatokkal válaszol: a tudatos lét öntudatosan fogalmaz. Emlékszik mindenre. Biztos, hogy a memóriát támogatják a memoárok, amelyeket évtizedek óta gondoz és ír; igazi támasza mégis a szebbért, igazabbért küzdés indulata.

Az emberek s az események, amelyekről hallattunk, többnyire már egy-két nemzedék óta érettségi tételek. Sajátos izgalom fogja el a nézőt, amikor századunk történetének szemtanúját hallja nyilatkozni e történelemről, a nézőt magát mintegy események másodlagos szemtanújává téve.

Különösen érdekes volt e műsorban a közelmúlt magyar történelem két olyan eseménye, amelyről Károlyiné szemtanúként beszélt: Károlyi lemondása 1919 márciusában, s másodszori lemondása 1949-ben. A történelmi események végső menetét ismerjük, de más magukat azon emberi cselekvéseket ismernünk, amelyeknek végeredménye egy-egy esemény. Aláírta-e Károlyi lemondását a Tanács hatalom javára, vagy valaki más írta alá, illetve a tervezett szöveg nyomdába került-e aláírása előtt? A válasz lényeges mozzanata az a tény, hogy Károlyi — ha e szöveggel

nem is — a Tanácskor-mány megalakulásával egyetértett, s a formai kérdések firtatásával nem szándékozott zavart kelteni e körül.

A második lemondás — nem elnökségről immár, de a párizsi követ tisztjéről — ha lehet, még drámaibb körülmények közt zajlott le; Rajk László személye és sorsa volt az események hátterében. A nagyon fájdalmas elhatározás, a második emigráció Károlyi számára azt jelentette, hogy visszavonult emlékiratainak rendezéséhez.

Egy másik emelkedő vonal: a hazai grófi kastélytól a távoli parasztházig. Az arisztokrata élet kietlen magányosságától az igazi élet embersűrűjéig. Károlyi Mihályné lényének fiatal-sága révén nagyon elevenen jelent meg a néző előtt a valamikori Andrássy Katinka, az a fiatal leány, akinek számára a zárda-iskola szabadabb és érdekesebb, mint az otthon, s aki grófi szalonok milliójében kereste az önmegvalósítás útját. Rendkívüli férj és rendhagyó élet után vágyott.

Láthatóan kissé vonakodva szól erről, de mikor azt kérdezik tőle, hogy vajon az emigráció szűkös viszonyai közül nem lehetett volna visszakozni a vagyonhoz s a henyé élet biztonságához — a válasz láthatóan régen kész. Ha újra kezdené az életét, újra ezt az utat választaná. BALÁZS GYÖRGY